

vrienden liggen gemakkelijk in hun krossie malas met de een of andere versnapering bij de hand of zitten met een ernstig gezicht aan hun studeertafel te lezen, en meenen op die manier uit de boeken kennis omtrent de Natuur op te doen. Zij nemen gewillig uit de boeken op, wat bijna even gewillig het papier van de drukpers over neemt. Voor hen is het heel gemakkelijk opstelletjes over onderwerpen die de levende natuur betreffen te schrijven; zij controleeren toch niet! Maar die anderen, die ware natuurliefhebbers, naar ik hoop U allen, die dit opstelletje leest, u bent verre van gemakkelijk, integendeel, u bent lastig; maar tegelijkertijd voor ons de meest gewaardeerde lezers. Het zijn juist de ware natuurliefhebbers, die zich niet tevreden stellen met wat het papier zoo gewillig op neemt en te lezen biedt. Is een opstelletje begrepen, dan zijn zij het, die de beschreven verschijnselen in de natuur met eigen oogen willen waarnemen, en zij zijn het ook die dan pas genieten. Neemt U daar maar eens een proef mee, en let eens op de planten die u op de *Mangga*, *Kanarie* en nog op tal van andere boomen meer kunt vinden; het zou mij heusch niets verwonderen wanneer U dan nog een groot aantal voorbeelden zelf zult verzamelen van epiphyten.

Epiphyten zijn dus planten, die niet in den grond wortelen of op het water drijven; zij hechten zich door middel van haar wortelstelsel op en tegen de takken van andere planten vast echter zonder dat zij voedsel *uit* die andere takken betrekken, zij zoeken haar voedsel *op* de schors van die andere takken. Misschien dat ik later nog eens uitvoeriger op deze merkwaardige levenswijze terug kom; op het oogenblik kan ik alleen maar eene zeer geringe aanwijzing geven, waarom de epiphyten nog wel de moeite waard zijn om haar wat beter en van naderbij te leeren kennen; en wel is dat om het volgende.

Alle levende organismen, planten zoowel als dieren, moeten zich voeden om te kunnen blijven leven. Terwijl bij de dieren het voedsel maar op ééne plaats, immers door de mond-opening, in het lichaam komt, blijkt het dat de planten haar voedsel op tweeërlei wijzen krijgen n.l. eensdeels door middel van de bladeren, anderdeels door middel van het wortelstelsel.

(Wordt vervolgd).

ONZE VOGELS.

I. Uilen.

Van de 23 uilesorten, die — voor zoover mij bekend — in onze archipel voorkomen, zijn er slechts eenige, die zoo nu en dan onder de aandacht van onze lezers kwamen. Onder de aandacht wil hier niet altijd zeggen onder het oog, want de meesten van ons kennen deze vogels meer van hooren dan van zien. En het is voor velen ook juist het geluid, dat hen een zekere angst of tenminste eenige afkeer voor uilen geeft. Nu mogen we niet beweren, dat iemand, die de uil om zijn geschreeuw een minder prettig dier vindt, bekeerd zal worden, als hij het dier te zien krijgt, want over het algemeen valt dat op het eerste gezicht niet mee. Bij nauwkeuriger beschouwing en nadere kennismaking gaan de meesten echter anders oordeelen. Laat ik dan ook de lezer nader in kennis brengen met eenige onzer uilesorten.

Scops lempii HORSF.

Dit uiltje is onder verscheidene Inlandsche namen bekend, als: *Tjelepoek*, m.; *) *Boeëk*, s., j.; *Koea*, m.; *Lempi*, j. Men vindt dit uiltje vooral in het westen van den archipel, op Java, Sumatra, Borneo, Banka en Billiton; vindplaatsen in het oostelijk deel zijn ons niet bekend. Waar het voorkomt, is het zeer algemeen. De meesten onzer lezers hebben 's avonds wel den roep van het dier gehoord: *boe-'k* met lang aanhouden van *boe* en kort en afgebeten 'k. Zooals vele vogelnamen geeft de Soendaneesche naam den klank zeer goed weer. Men weet, de smaken verschillen. Mij klinkt dat *boe-'k* gezellig, als passend bij een stillen Indischen nacht; vooral als men op maanavonden buiten zit, is het werkelijk een aangename roep in de stilte. Velen denken er anders over, hun klinkt het geroep onheilspellend in de ooren en voor vele Inlanders is dit vogeltje dan ook een ongeluksprofeet.

Hoe moet men het te zien krijgen? Ja, dat is zoo makkelijk niet. Alleen als de maan schijnt, lukt het nog wel eens, dat men op het geluid afgaande ergens op een tak een zwart afgerond takstompje ziet, hetwelk geruischloos als een zwarte vlek ergens tusschen de bladeren verdwijnt. Maar dat is ook al. Inlanders vertelden me wel, dat ze ook de oogen hebben zien lichten uit dat zwarte gedaantetje, ik ben nog zoo gelukkig niet geweest.

Een paar keer ben ik in het bezit gekomen van een exemplaar van dit soort, dat òf doordat het aangeschoten was in menschenhanden raakte, of door een handigen jongen in den slaap (des uils natuurlijk) gepakt was. Zooals alle vertegenwoordigers van het geslacht *Scops* is het een klein uiltje, ongeveer 20 cm. hoog met een slank lijf, betrekkelijk grooten kop en sterk gekromden snavel. In tegenstelling met de volgende soort zijn de voeten weinig bevederd, de teenen zelfs naakt. Het vederkleed is mooi bont, bruin met zwart. Als alle uilen bezit het diertje veel donsveeren, doch de dekvederen bij dit geslacht zijn niet zoo „afstaand” geplaatst als bij de overige uilen. Op den kop staan eenige veertjes schuin omhoog, het zijn de z.g. oortjes. Zooals men weet heeft dat veerenkuifje niets te maken met de ooren, wier openingen door dekveertjes verborgen wat lager aan den kop liggen. De *Boeëk* behoort daardoor tot de groep der *Ooruilen*, één der beide familiën, waarin men de uilen wel verdeelt.

Zoo'n gevangen uiltje gedraagt zich niet als onze gewone kooivogels. Onbewegelijk met de oogen dicht, hoogstens nu en dan oogjes gevend of den kop wat vooroverbuigend zit het diertje stil, liefst in dat hoekje van de kooi, waar hij het minst opvalt. Die wij

Fig. 1.

Scops lempii HORSF. (Hoornuiltje).

*) In dit en de volgende artikeltjes bedoelen we met m. = maleisch, j. = javaansch, s. = soendaneesch, mad. = madoereesch.

ter observatie hadden, wilden op den dag geen voedsel aannemen en lieten het ook gedurende den nacht onaangeroerd. Nu gaven we hun niet het gewone voedsel, dat volgens Dr. KONINGSBERGER (*De Vogels van Java I*) bestaat uit kakkerlakken, mestkevers e.a. torren, doch fijn gesneden vleesch; waarschijnlijk hadden zij zich nog niet aan onze beschaving aangepast. Van het voedsel vermeldt bovengenoemde schrijver nog, dat ze die insecten en hun larven zoeken in boompjes laag bij den grond en in den afval, die in de ruimte onder de huizen, terecht komt en waarin kakkerlakken en mestkevers gewone gasten zijn. De Inlanders zouden daarom meenen, dat de *Boeëk* zich met dit afval en kippendrek voedt.

Het nest van dit uiltje vindt men in boomholten of in den oksel van groote takken.

Fig. 2. *Strix flammea* var. *javanica* (Kerkuil).*)
inexpecta SCHL. en *Strix rosenbergi* SCHL. Als Nederlandsche naam stellen we voor *Katuil*,

*) De pooten lijken langer dan zij in werkelijkheid zijn; deze Kerkuil helt n.l. een weinig naar achteren over, waardoor de typische kop des te duidelijker te zien wordt.

Wat plantendeelen en eenige donsveertjes vormen het kussen, waarop de witte stompe, bijna kogelronde, eitjes gelegd worden.

Uit het voedsel kan men opmaken, dat dit diertje van ons standpunt uit nuttig genoemd mag worden. Is het in het algemeen waar, dat schieten op vogels — als het niet uit noodzaak gebeurt — onnut en onverstandig is, voor onze *Boeëk* of *Tjelepoek* geldt dit in het bijzonder.

Nu Dr. MOHR in zijn bijdrage over vlindernamen ons het goede voorbeeld heeft gegeven met zijn Nederlandsche namen, willen we hem daarin gaarne bij de vogels volgen en stellen voor dit uiltje den Nederlandschen naam voor van *Hoornuiltje*, naar zijn oorveertjes, of dien van *Huisuiltje*, omdat het op Java meest in de omgeving der menschelijke woningen voorkomt.

Strix flammea L.

var. *javanica* SHARPE.

Nummer twee van de bekende Indische is bovengenoemde, die door de Inlanders genoemd wordt: *Serak*, m. *Boeroeng hantoe*, m. (ook voor andere uilen); *Daris* of *Derris*, j.; *Lang malam*, m.; *Ponggok*, m. Als vindplaatsen vond ik Java en Sumatra. Voor het oosten van onze archipel kent men twee verwanten uit hetzelfde geslacht, beiden gevangen op Celebes, n.l. *Strix*

die men ook geeft aan zijn soortgenoot in Europa (b.v. Nederland), waarvan hij een lichter gekleurde variëteit is. De Europeesche *Strix flammea* noemt men ook *Kerkuil*.

Ook deze vogel komt nog al eens in de nabijheid van menselijke woningen voor. Zijn geluid is een heesch *Serak* met den klemtoon op den laatsten lettergreep. Ook hem zal men niet dikwijls duidelijk te zien krijgen, ofschoon zijn kleur hem meer verradt dan de vorige soort. Van deze soort kreeg ik eens een exemplaar, dat bij iemand 's avonds op het helle lamplicht af het raam binnengevlogen was, een anderen maal kregen we een jong dier, dat door een belangstellend leerling van een goedangvliering weggevangen was. In den slaap pakken zooals het *Huisuiltje* zal niet zoo makkelijk gaan. Dit dier slaapt zeer licht en heeft een zeer scherp gehoor. Herhaalde malen heb ik proeven op gehoorscherpthe bij dit dier gehouden, die van zeer fijn gehoor deden blijken. Zoo werd o.a. het voorzichtig naderen op kousevoeten op een meter of vier door mijn *Kerkuil* gehoord; er was voor gezorgd, dat hij mij niet kon zien.

Deze uil is voor mij een der mooiste uit deze vogelgroep. Aanmerkelijk grooter dan de vorige soort, zijn lengte is even meer dan 30 cm., met lange spitsere vleugels en langen breeden staart, lijkt hij nog grooter, doordat de dekveeren hier meer afstaan, terwijl ook het aantal donsvederen grooter is. Het opgezette exemplaar is altijd een „schatje” voor meisjes-leerlingen, die letterlijk smeecken hem te mogen aaien. Zijn kleur trekt de oogen ook, het donkeraschgrauw met donkere en witte teekeningen van de bovenzijde en de vleugels is mooi en gaat zoo schoon over in de lichtere onderzijde met haar rossigen gloed en witte teekening. De groote kop, tenminste zoo lijkt hij, draagt van voren een aardige teekening van rechtopstaande korte veertjes, aan de bovenzijde van den hartvorm en rossiger dan aan de onderzijde. De Duitschers noemen die teekening den sluier en onzen uil daarnaar ook *Schleiereule*. De snavel is niet zoo sterk gekromd als bij de vorige soort, de pooten hier echter tot op de nagels, dus ook de teenen grijs bevederd; de oorveertjes ontbreken.

Veel plezier heeft men ook van dezen uil niet, als men hem in gevangenschap houdt. Ik had dezelfde ervaring als met de andere soort, eten wilde hij niet; één exemplaar heeft drie dagen gevast tot ik hem uit medelijden maar vrij liet. Zijn gewoon voedsel bestaat anders uit muizen, vleermuizen, nachtvinders, kevers e.a. kleine diertjes. Daardoor kan dus ook hij nuttig zijn.

Den naam *Kerkuil* kreeg de Europeesche soort om zijn aanwezigheid op kerktorens en andere hooge gebouwen, waar hij onder het dak zijn eenvoudig nest neerlegt. De Indische variëteit zoekt daardoor ook dergelijke hooge en verborgen plaatsen op. Dadelijk doet zich hier de vraag voor waar deze uil dan nestelde, toen de menselijke beschaving nog geen zolders en daken kende; we vermoeden, dat deze uil een rotsvogel is, die spelonken bevolkte, doch den mensch volgde om het voedsel — waar de mensch leeft, leven veel muizen, kevers enz. — en zich aan de beschaving aanpaste, zooals zoovele vogels en andere dieren gedaan hebben. Men denke slechts aan de duiven in de San Marco te Venetië.

Een komisch gezicht geeft het, als onze uil boos is. Dan zet hij den kop vooruit, waardoor ook een deel der borstveeren naar voren komen, werkelijk meer potsierlijk dan schrikjaanagend. Onze gevangen uilen bleken zeer prikkelbaar en namen zeer dikwijls deze booze houding aan. Toch moeten het geen nijldige dieren zijn in hun gewone doen, want men leest algemeen, dat deze uilesoort voorkomt in gezelschap van duiven e.a. vogels, waarmee hij samenwoont in dezelfde ruimten, op dezelfde zolders, zonder dat hij eieren, jongen of volwassenen kwaad doet. Er zijn wel uilen, die eieren en jonge vogeltjes lusten, doch onze Katuil schijnt in dat opzicht onschadelijk.

Naar zijn „sluier” en het ontbreken van „oortjes” wordt hij tot een familie gerekend, die beide kenmerken vertoont en die der *Katuilen* (*Strigidae*) genoemd wordt.

Behalve deze beide uilen, die in de onmiddellijke nabijheid der menschen voorkomen, vermelden we hieronder de overige Indische soorten met aanduiding van een of andere bijzonderheid. Allen komen meer in de bosschen, cultuurtuinen en velden voor.

Tot de familie der *Ooruilen* of *Otidæ* moeten behalve de beschreven *Scops lempii* HORSF. (Nº. 1) nog genoemd worden:

2. *Bubo orientalis* HORSF. Inl. namen: *Ponggok*, m.; *Hiengkiek*, m., s.; *Tago-tagok*, m. Borneo. Vrij zeldzaam, soms als kooivogel. Java, Sumatra, Borneo, Banka. Nederlandsche naam ?

3. *Ketupa javanensis* LESS. *Hiengkiek*, m., s. (vgl. Nº. 2); *Koea*, m. Sumatra; *Pongan*, m. Sumatra; *Belok ketoepa*, j. De roep gelijkt op het hinneken van een paard; volgens sommigen is dit de „pontianak”, die lachende in den nacht rondwaart. De lange bruine veeren aan de pooten zouden gereedelijk de haren van deze ongelukkige vrouw kunnen voorstellen. Java, Sumatra, Nias, Borneo, Laboean, Billiton. Nederlandsche naam: *Vischuil*.

4. *Scops magicus* SCHL. Celebes, Molukken.

5. *Scops menadensis* Q. en G. Celebes.

6. *Scops rufescens* HORSF. Inl. namen: *Kokko belok*, j. (zie ook Nº. 23). Zeldzaam op Java.

Tot de familie *Katuilen* of *Strigidae* noemen we behalve *Strix flammea* L. var. *javanica* SHARPE (Nº. 7) en de medegenoemde *Strix inexpecta* SCHL. en *S. rosenbergi* SCHL. van Celebes (Nºs. 8 en 9):

10. *Athene numeralis* BP. Nieuw-Guinea.

11. *Dasyptilus Pecqueti* WAGL. Nieuw-Guinea.

12. *Glaucidium castanopterum* HORSF. Inl. namen: *Beloek watoe*, j. Vrij zeldzaam. Java.

13. *Glaucidium sylvaticum* SHARPE. Borneo.

Fig. 3.
Ketupa javanensis LESS. (*Vischuil*).

14. *Ninox borneënsis* BP. Volgens sommige schrijvers een trekvogel, wiens vaderland ligt in China en Japan. Niet algemeen. Java, Sumatra, Borneo, Ternate, Flores. Nederlandsche naam: *Trekuil*.

15. *Ninox ochracea* SCHL. Celebes.

16. *Ninox punctulata* Q. en G. Celebes.

17. *Ninox squamapila* BP. Molukken.

18. *Phodilus badius* HORSF. Inl. namen: *Toelangkoewiwi*, s.; *Wowo-wiwi*, j.; *Kalong-wiwi*, j.; *Tjonklong-wè-wè*, mad. Deze vogel, die vrij algemeen voorkomt, is het, die bij de Madoereezen als ongeluksprofeet beschouwd wordt, bij de Soendaneezen in een reuk van heiligheid staat en in Bantam gebruikt wordt als de „boebaas” om kleine kinderen naar bed te jagen (zie verder afl. 2 en 3, blz. 32 en 47). Van dezen uil wordt verhaald, dat hij zich bij voorkeur ophoudt bij de verblijfplaatsen van den koningstijger en niet zelden zich op den rug van het dier neerzet. Java, Sumatra, Borneo, Nias. Nederlandsche naam: *Tijgeruil*.

19. *Spiloglaux theomacha* BP. Nieuw-Guinea.

20. *Syrnium bartelsi* FINSCH. Java.

21. *Syrnium leptogrammicum* TEMM. Borneo.

22. *Syrnium niasense* SALV. Inl. naam: *Lamoehoe*. Nias.

23. *Syrnium sinensis* LATH. Inl. naam: *Koetoe beloeck* m., s., j. of *Kockoe beloeck*. Niet zeldzaam in boschrijke streken. Makkelijker te temmen dan de overige soorten. Java. Nederlandsche naam: *Boschuil*.

A. J. K.

BRIEVEN UIT BRAZILIË.

Dr. Z. KAMERLING.

Eerste indrukken.

(Slot).

In de vruchtenwinkels liggen naast *Druiven*, *Appels*, *Peren*, *Perzikken*, die hier uit het Zuiden (uit Argentinië en de Zuidelijkste staten van Brazilië) worden ingevoerd, ook *Vijgen*, *Sinaasappelen*, *Pisangs*, *Mangga's*, *Ananassen*, *Advokaat*, *Nangka's* (zoowel *Artocarpus integrifolia* als *A. incisus* ziet men hier veel) *Klappers*, *Papaja's*, *Djamboe bidji's* en *Djamboe monjets*.

Sinaasappels komen hier zeer veel op tafel. Zooals wij in Batavia een „kebon sirih” hebben, heeft men hier een „rua das lorangeiras”.

Suikerriet ziet men in tal van kleinere cafés in bossen voor de deur staan, de stengels worden geschild en uitgeperst, het sap wordt gefrappeerd gedronken. Men noemt het „Caldo (kaldoe) de canna”. Ik heb het reeds geprobeerd, het smaakt niet slecht, verslaat den dorst bijzonder goed, maar ziet er een beetje groezelig uit; uitgeperst rietsap kleurt zich aan de lucht spoedig bruinachtig tengevolge van scheikundige omzettingen. Langs de „Avenida Central” zitten de heeren 's middags tusschen drie en vijf uur naar de winkelende en paradeerende dames te kijken onder het genot van een whisky met klapperwater. Ik kan het recommanderen en prefereer het boven een Indische whisky soda.

Nog beter smaakt echter om dien tijd een portie geprèpareerd ijs, bijv. een „sorvete de manga”, die ik een ieder bijzonder kan aanraden. Ook de heeren consumeeren hier heel wat ijs, wat vermoedelijk verband houdt met de warme kleding. Men kleedt zich hier